

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความสำคัญและความเป็นมาของปัญหา

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้พระราชทานกำเนิดลูกเสือไทย เมื่อวันที่ 1 กรกฎาคม พ.ศ. 2454 โดยมีพระราชประสงค์ที่จะฝึกเด็ก และเยาวชนไทยไว้เป็นกำลังสำคัญในการป้องกันชาติบ้านเมืองเป็นพลเมืองดี และมองเห็นประโยชน์ของประเทศชาติเป็นสำคัญ (กรมวิชาการ. 2533 ก : 9) ดังพระบรมราโชวาทในวโรกาสพระราชทานธงประจำกองแก่ลูกเสือเป็นครั้งแรก เมื่อวันที่ 29 ธันวาคม 2458 (พระบรมราโชวาทพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว. 2537 : 9) ความตอนหนึ่งว่า

"ลูกเสือทั้งหลาย ข้ามีความพอใจรักใคร่เจ้ามาก หรือเหมือนเพื่อนกับเพื่อนก็ว่าได้ ข้าหวังไว้ว่าเจ้าทั้งหลายจะเป็นผู้ที่บันดาลให้ชาติถึงซึ่งความเจริญ ทำให้ผู้อื่นนับหน้าถือตาเมื่อคนไทยเราไปที่ไหน ถ้าเขาถามเราว่าเป็นชาติอะไร เราบอกเขาว่าเป็นชาติไทย ให้เขาเปิดหมวกเพื่อที่เราจะได้รับความนับถือเช่นนั้น ก็เพราะเจ้าทั้งหลายรู้จักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ เจ้าต้องรู้สึกว่าเป็นลูกเสือย่อมมีความประพฤติแปลกกว่าเด็กข้างถนน เจ้าประพฤติอย่างเด็กข้างถนนไม่ได้ เพราะเจ้าเป็นคนที่มีพระเจ้าแผ่นดินรู้จักเสียแล้ว หวังใจว่าเจ้าจะเป็นกำลังของชาติ และเชิดชูให้ชาติถึงซึ่งความเจริญในภายหน้า..."

การศึกษาเป็นเรื่องของการสร้างและพัฒนามนุษย์ให้มีคุณภาพ ความคิด และจิตใจสูงขึ้น เพื่อเป็นกำลังใจในการพัฒนาตนเอง ครอบครัว ชุมชน และสังคม (อมรวิทย์ นาคทรพร. 2538 : 1) การศึกษาในหลักสูตรระดับมัธยมศึกษาตอนต้นมีจุดมุ่งหมายว่า การศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นเป็นการศึกษาที่มุ่งให้ผู้เรียนพัฒนาคุณภาพชีวิต และการศึกษาต่อ ให้สามารถเลือกแนวทางที่จะทำประโยชน์ให้สังคม ตามบทบาท และหน้าที่ของตนในฐานะพลเมืองดี ตามระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข โดยให้ผู้เรียนมีความรู้และทักษะเพียงพอที่จะเลือกและตัดสินใจประกอบสัมมาชีพทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ มีนิสัยในการปรับปรุงงานตนเองและสังคม เสริมสร้างอนามัยชุมชนและครองชีวิตโดยคำนึงถึงประโยชน์ต่อสังคม (กรมวิชาการ. 2533 : 1) การจัดการศึกษาระดับนั้นนอกจากจะให้ผู้เรียนได้พัฒนาทางวิชาการ และวิชาชีพแล้วยังจะต้องมีการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรเพื่อให้เยาวชนได้มีการพัฒนาการทางด้านอารมณ์ และสังคม การจัดกิจกรรมที่จะพัฒนาเยาวชนให้เป็นคนมีบุคลิกภาพดี มีระเบียบวินัย

เคารพกฎหมาย เสียสละ รักหมู่คณะ มีทัศนคติที่ดีต่อวัฒนธรรมไทย ยึดมั่นตามแนวทางที่สังคมต้องการตรงตามค่านิยมและปรัชญาของสังคมด้วย (วิญญู สาธ. 2530 : 223-225) นอกจากนี้การจัดการศึกษาตามหลักสูตรแล้วยังต้องมีการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร เพื่อให้เยาวชนนั้นได้มีการพัฒนาทางด้านร่างกาย อารมณ์ และสังคมนอกเหนือจากการพัฒนาทางด้านสติปัญญาแล้ว กิจกรรมต่าง ๆ เป็นสิ่งที่ช่วยพัฒนานักเรียนได้รอบด้าน ทั้งในด้านความประพฤติอัน ได้แก่ คุณธรรมหรือลักษณะที่ดีของคนในชาติ ซึ่งกิจกรรมอาจแตกต่างกันบ้างในแต่ละระดับการศึกษา (วันนอร์ มะทา. 2523 : 1) กิจกรรมที่น้อมนำและส่งเสริมเยาวชนของชาติให้เป็นคนดี มีความรู้ ความเฉลียวฉลาด มีความรักสามัคคี รักกันฉันท์พี่น้อง ก่อให้เกิดนิสัยไม่เห็นแก่ตัว ไม่มีความเหลื่อมล้ำต่ำสูงช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ไม่เลือกเชื้อชาติ ศาสนา กิจกรรมนั้นคือกิจกรรมลูกเสือ (อภัย จันทวิมล. 2529 : หน้าปกนอก) กิจกรรมลูกเสือมีส่วนช่วยเสริมทางการศึกษาให้เต็มในส่วนของการช่วยสร้างคนให้มีระเบียบ วินัย ความซื่อสัตย์ ความเสียสละ ความสามัคคี มีความจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ กิจกรรมลูกเสือจะช่วยพัฒนาเยาวชนให้เป็นคนซื่อสัตย์สุจริตมีความกล้าหาญ อดทน มีระเบียบวินัย มีความสามัคคี มีทักษะในการสังเกต จดจำ เชื่อฟังและพึ่งตนเอง สนใจในการพัฒนาธรรมชาติ สร้างสรรค์งานฝีมือมีทักษะในการแก้ปัญหา มีการพัฒนาตนเอง สามารถทำงานร่วมกับคนอื่นได้ (กรมวิชาการ. 2533 : 4) ซึ่งทางกระทรวงศึกษาธิการได้เห็นถึงความสำคัญของกิจกรรมลูกเสือจึงได้มีนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยกิจกรรมลูกเสือในปี 2532 โดยมีกรมสามัญศึกษาเป็นผู้สนองนโยบาย (2535 : 27-28) ความว่าดังนี้

1) มีความจำเป็นที่จะต้องให้ทุกคนในโรงเรียนเป็นลูกเสือตั้งแต่อนุบาลจนจบการศึกษาภาคบังคับถึงอุดมศึกษา โดยให้โรงเรียนจัดการเรียนการสอนลูกเสือวิธีเรียนลูกเสือ คือเรียนด้วยการกระทำ วางแผนการสอนวิชาลูกเสือ โดยเน้นการเรียนการสอนให้มากขึ้น ให้วางแผนการสอนลูกเสือให้มีมาตรฐานอย่างเด่นชัด ให้มีการติดตามผล ประเมินผลการสอนของครู การเรียนของลูกเสือในภาคปฏิบัติกิจกรรมให้บรรลุวัตถุประสงค์ของกิจกรรมลูกเสือแห่งชาติ

2) ให้กรมวิชาการจัดกิจกรรมลูกเสือเป็นกิจกรรมบังคับของนักเรียนทุกคนที่จะต้องเรียนเป็นแนวทางปฏิบัติให้กรมวิชาการเน้นให้นักเรียนทุกคนเป็นลูกเสือ เพราะลูกเสือสร้างคนให้มีระเบียบวินัย เสียสละและบำเพ็ญประโยชน์ต่อผู้อื่น

3) ควรกำหนดเรื่องการยกวันเครื่องแบบ โดยให้มีผ้าผูกคอเป็นสัญลักษณ์เท่านั้น

4) ให้วิทยาลัยจัดฝึกอบรมผู้บังคับบัญชาลูกเสือ และนักศึกษาทุกคน ทุกสาขาวิชาเอก

5) ให้มีการฝึกอบรมวิชาผู้กำกับลูกเสือให้แก่ผู้บริหารระดับสูงของกระทรวงศึกษาธิการที่ยังไม่มีคุณวุฒิทางลูกเสือ ให้มีการจัดฝึกอบรมตามแบบโรงเรียนนายอำเภอของวิทยาลัยปกครอง

กระทรวงมหาดไทย

- 6) ให้กรมพลศึกษาจัดให้มีการเรียนการสอนอย่างรวดเร็ว
- 7) ให้มีการวางแผนการฝึกอบรมผู้บังคับบัญชาลูกเสือ คือ ชั้น B.T.C. และ A.T.C.
- 8) ให้ครูที่ฝึกอบรมลูกเสือได้มีความดีความชอบเป็นกรณีพิเศษด้วย ให้สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูได้ทำเรื่องขอความดีความชอบเป็นกรณีพิเศษ

ต่อมาในปีการศึกษา 2533 ได้มีการประกาศใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533 จึงได้มีการยกเลิกคำสั่งกระทรวงศึกษาธิการ ที่ วก. 94/2528 ให้วิชาลูกเสือเป็นวิชาบังคับในหลักสูตร และมีคำสั่งกระทรวงศึกษาธิการ ที่ 936/2532 เรื่องการเพิ่มเติมกิจกรรมและเปลี่ยนแปลงหลักเกณฑ์การใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 จากคำสั่งดังกล่าว ให้กิจกรรมลูกเสือ-เนตรนารี กิจกรรม ยุวกาชาด และกิจกรรมผู้บำเพ็ญประโยชน์ เป็นกิจกรรมบังคับในหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533 โดยใช้เวลาดำเนินกิจกรรมดังกล่าว 1 คาบต่อสัปดาห์ต่อภาคเรียน ตั้งแต่ ปีการศึกษา 2533 และต้องเข้าร่วมกิจกรรมดังกล่าวไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 ของเวลาทั้งหมด ที่จัดกิจกรรมของแต่ละภาคเรียน และต้องผ่านจุดประสงค์สำคัญของกิจกรรมที่กำหนด (กรมวิชาการ. 2533 : ข-ค) ซึ่งแต่เดิมอยู่ในลักษณะเป็นวิชาบังคับ และเป็นการเรียนในเชิงวิชาการมากกว่ากิจกรรม และโรงเรียน เป็นหน่วยงานปฏิบัติที่ได้ดำเนินการจัดกิจกรรมลูกเสือ-เนตรนารี ตามแนวทางที่หลักสูตรกำหนด สภาพปัจจุบันโรงเรียนมัธยมศึกษามีความแตกต่างกันตามสภาพพื้นที่ ความเจริญ ความหนาแน่นของชุมชน บางโรงเรียนตั้งอยู่ในชุมชนเมือง บางโรงเรียนตั้งอยู่ในชนบท ส่งผลให้จำนวนบุคลากร งบประมาณ วัสดุครุภัณฑ์ที่สนับสนุน ตลอดจนเครื่องอำนวยความสะดวกอื่น ๆ ที่นำมาใช้ในการจัดการการลูกเสือแตกต่างกัน ดังนั้นเพื่อให้เกิดความสะดวก ความคล่องตัวในการดำเนินการ กรมเจ้าสังกัด จึงได้จัดแบ่งประเภทโรงเรียนโดยยึดเกณฑ์จำนวนนักเรียนเป็นหลักได้ 3 ขนาด คือ โรงเรียนขนาดใหญ่ โรงเรียนขนาดกลาง และโรงเรียนขนาดเล็ก (กรมสามัญศึกษา. 2534 : 26) รุ่ง แก้วแดง (2528 : ปกหน้าด้านใน) กล่าวว่า การดำเนินงานจะมีความสำเร็จหรือล้มเหลวของหน่วยงานนั้นขึ้นอยู่กับความสามารถของผู้บริหารหน่วยงานเป็นสำคัญ ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อคุณภาพของโรงเรียนมีหลายอย่าง เช่น ระบบการบริหาร ผู้บริหารโรงเรียนผู้ปกครอง นักเรียน ฯลฯ แต่ผู้บริหารโรงเรียนเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุด นั่นคือ ครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ หรือผู้อำนวยการโรงเรียนเป็นบุคคลสำคัญยิ่ง ส่วนหัวหน้าหมวดกิจกรรมจะเป็น ผู้ที่รู้ข้อมูลเกี่ยวกับจำนวน และความถนัดของบุคลากร รู้ความต้องการของผู้เรียน รู้แนวทางการจัดทำแผน รู้ประมาณการการใช้จ่ายงบประมาณในการจัดกิจกรรม รู้แนวทางการประเมินผล ตลอดจนควบคุมการดำเนิน

กิจกรรมให้อยู่ในระเบียบข้อบังคับได้เป็นอย่างดี จึงเป็นบุคคลสำคัญยิ่งอีกคนหนึ่ง (กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. 2534 : 7)

ดังนั้น จากสภาพความแตกต่างของพื้นที่และจำนวนบุคลากร ซึ่งเป็นตัวกำหนดขนาดของ โรงเรียนซึ่งยึดตามเกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนมัธยมศึกษา พ.ศ. 2539 ทั้งคุณลักษณะความสามารถเฉพาะตัวของผู้บริหาร และหัวหน้าหมวดกิจกรรมในโรงเรียนแต่ละแห่ง ประกอบกับกฎระเบียบข้อบังคับ นโยบาย และการจัดการการลูกเสือการดำเนินงานชาติความต่อเนื่อง ทำให้กิจกรรมลูกเสือไม่เจริญก้าวหน้าไปเท่าที่ควร ปัจจัยเหล่านี้อาจส่งผลกระทบต่อการจัดการการลูกเสือในโรงเรียนได้ ผู้วิจัยซึ่งมีส่วนรับผิดชอบในการจัดการการลูกเสือของจังหวัดกาฬสินธุ์ จึงสนใจที่จะศึกษาการจัดการการลูกเสือในโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์ เพื่อนำข้อมูลไปปรับปรุงการจัดกิจกรรมลูกเสือในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดกาฬสินธุ์ ให้มีประสิทธิภาพต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาการจัดการการลูกเสือในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยมีวัตถุประสงค์ดังนี้

- 1) เพื่อศึกษาสภาพการจัดการการลูกเสือในโรงเรียนมัธยมศึกษา
- 2) เพื่อเปรียบเทียบปัญหาการจัดการการลูกเสือในโรงเรียนมัธยมศึกษา ตามโรงเรียนขนาดใหญ่ โรงเรียนขนาดกลาง และโรงเรียนขนาดเล็ก

1.3 ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ได้ทำการวิจัยในขอบเขตโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดกาฬสินธุ์ จำนวน 67 โรงเรียน ยกเว้น โรงเรียนศึกษาพิเศษจังหวัดกาฬสินธุ์ โดยทำการศึกษาจากผู้อำนวยการลูกเสือโรงเรียน หัวหน้าหมวดกิจกรรม ผู้กำกับลูกเสือ ในการจัดการการลูกเสือ 4 ด้าน ดังนี้

- 1) ด้านระเบียบข้อบังคับ
- 2) ด้านบุคลากรรับผิดชอบ
- 3) ด้านงบประมาณและวัสดุอุปกรณ์
- 4) ด้านการประเมินผล

1.4 ประโยชน์และผลที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

- 1) ผลการวิจัยจะได้เป็นแนวทาง ในการจัดการเรียนการสอนกิจกรรมลูกเสือในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดกาฬสินธุ์
- 2) จะสามารถนำผลการวิจัยไปเป็นข้อมูลในการพัฒนา และส่งเสริมการจัดการลูกเสือในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดกาฬสินธุ์ ให้มีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับหลักสูตร และวัตถุประสงค์ของคณะกรรมการลูกเสือแห่งชาติ

1.5 นิยามศัพท์เฉพาะ

- 1) โรงเรียนมัธยมศึกษา หมายถึง สถานศึกษาที่เปิดสอนระดับมัธยมศึกษา สังกัดกองการมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ที่มีจำนวนนักเรียนและห้องเรียนแตกต่างกัน โดยแบ่งเป็น 3 ขนาด ดังนี้ (กรมสามัญศึกษา. 2534 : 26)
 - (1) โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ หมายถึง สถานศึกษาที่เปิดสอนระดับมัธยมศึกษาที่มีจำนวนนักเรียนตั้งแต่ 1,500 คนขึ้นไป และมีห้องเรียนตั้งแต่ 37 ห้องขึ้นไป
 - (2) โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดกลาง หมายถึง สถานศึกษาที่เปิดสอนระดับมัธยมศึกษาที่มีจำนวนนักเรียนตั้งแต่ 500-1,499 คน และมีห้องเรียนตั้งแต่ 13-36 ห้อง
 - (3) โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก หมายถึง สถานศึกษาที่เปิดสอนระดับมัธยมศึกษาที่มีจำนวนนักเรียนตั้งแต่ 1-499 คน และมีห้องเรียนตั้งแต่ 1-12 ห้อง
- 2) ผู้อำนวยการลูกเสือโรงเรียน หมายถึง ผู้ที่มีหน้าที่อำนวยการทั่วไปในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดกาฬสินธุ์ ได้แก่ ผู้อำนวยการ อาจารย์ใหญ่ ครูใหญ่ หรือผู้รักษาการในตำแหน่งดังกล่าว
- 3) หัวหน้าหมวดกิจกรรม หมายถึง ครูอาจารย์ผู้ทำหน้าที่ หรือรักษาการในการปฏิบัติหน้าที่หัวหน้าหมวดกิจกรรม และร่วมรับผิดชอบในการจัดการลูกเสือในโรงเรียนมัธยมศึกษา
- 4) ครูสอนวิชาลูกเสือ หมายถึงผู้ที่ทำหน้าที่สอนกิจกรรมลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 - 3 และต้องได้รับการอบรมผู้กำกับลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่ ขึ้นความรู้เบื้องต้นมาแล้ว
- 5) การจัดการลูกเสือ หมายถึง การดำเนินงานลูกเสือของโรงเรียนมัธยมศึกษา ในด้านต่าง ๆ ดังนี้ (1) ด้านระเบียบข้อบังคับ (2) ด้านบุคลากรรับผิดชอบ (3) ด้านงบประมาณและวัสดุอุปกรณ์ (4) ด้านการประเมินผล

6) ปัญหาการจัดการการลูกเสือ หมายถึง ปัญหาในการจัดการการลูกเสือในด้านต่าง ๆ ได้แก่ ด้านระเบียบข้อบังคับ ด้านบุคลากรรับผิดชอบ ด้านงบประมาณและวัสดุอุปกรณ์ และด้านการประเมินผล